Barentsin yhteistyö
www.beac.st

Barentsin alueella asuu noin kuusi miljoonaa ihmistä. Heillä on samankaltaisia vahvuuksia ja haasteita, joiden hyödyntämistä helpottaa koordinoitu ja rajat ylittävä yhteistyö. Barentsin yhteistyö yhdistää asiantuntijoita alueellisella ja kansallisella tasolla koskien niin pelastustoimea, alkuperäiskansoja, infrastruktuuria, kauppaa, kulttuuria, ympäristöä, nuorisoa, turismia, energiataloutta sekä sosiaali- ja terveysalaa. Barentsin yhteistyö on tärkeä voimavara kaikille niille, jotka haluavat hyötyä rajat ylittävästä yhteistyöstä ja tehdä Barentsin alueesta paremman paikan elää, työskennellä ja matkustaa.

Yhteistyö Barentsin euroarktisella alueella alkoi vuonna 1993 ulkoministerikokouksessa Norjan Kirkkoniemessä. Kaikki viisi Pohjoismaata, Venäjä ja Euroopan komission edustajat allekirjoittivat tuolloin Barentsin euroarktisen neuvoston (Barents Euro- Arctic Council, BEAC) perustusjulkilausuman. Samalla Barentsin alueen maaherrat sekä alkuperäiskansojen edustajat allekirjoittivat Barentsin alueneuvoston (Barents Regional Council, BRC) perustusasiakirjan. Yhteistyö Barentsinmeren alueella käynnistettiin siis kahdella tasolla: BEAC on hallitustenvälisen yhteistyön areena ja BRC on jäsenvaltioiden 13 maakunnan yhteistyöfoorumi. Alkuperäiskansoilla on neuvoa-antava rooli molemmissa neuvostoissa. Juuri valtioiden ja alueiden välinen yhteistyö ja alkuperäiskansojen asema tekevät Barentsin yhteistyöstä maailmanlaajuisesti ainutlaatuisen.

Barentsin euroarktisen neuvoston eli BEAC:n puheenjohtajuus vaihtuu joka toinen vuosi Suomen, Norjan, Venäjän ja Ruotsin välillä. Ministeritapaamisten välillä kokoontuu virkamieskomitea (*Committee of Senior Officials*, CSO) neljästi vuodessa. BEAC:n tarkkailijavaltioita ovat Kanada, Ranska, Saksa, Italia, Japani, Alankomaat, Puola, Iso-Britannia ja Yhdysvallat.

Vuosina 2007–2009 Barentsin euroarktisen neuvoston puheenjohtajana toimi Venäjä ja Barentsin alueneuvoston puheenjohtajuus oli Pohjois-Pohjanmaan liitolla Oulussa. Vuosina 2009–2011 puheenjohtajina toimivat Ruotsi ja Tromssan alue. Puheenjohtajuudet siirtyvät Norjalle ja Norrbottenin maakunnalle Barentsin euroarktisen neuvoston ministeritapaamisessa Kiirunassa 11.–12.10.2011.

Ruotsin puheenjohtajuuskauden tavoitteena on ollut helpottaa sekä välittömiä että pitkän aikavälin toimia, joilla on pyritty vastaamaan maailmanlaajuisiin haasteisiin liittyen talouden kasvuun, energiaturvallisuuteen sekä ilmastonmuutokseen ja joilla on pyritty etenemään konkreettisesti kohti ekotehokkaampaa taloutta.

Tromssan päätavoitteena on ollut vahvistaa yhteistyötä esimerkiksi Euroopan Unionin kanssa, parantaa liiketoiminnan edellytyksiä ja infrstruktuuria sekä kulttuurivaihtoa ja alkuperäiskansojen mahdollisuuksia.

Lisäksi alueneuvosto on sopinut *Barentsin ohjelmasta* (2009–2013), joka on voimassa kaksi puheenjohtajuuskautta. Sen tavoitteena on:

- Varmistaa rauhallinen ja vakaa kehitys alueella
- Vahvistaa ja kehittää alueen asukkaiden kulttuurisia yhteyksiä
- Rohkaista perustamaan uusia ja vahvistamaan olemassa olevia rajat ylittäviä kahden- ja useamman välisiä suhteita

- Luoda pohja ympäristön kannalta kestävälle taloudelle ja sosiaaliselle kehitykselle alueella, painottaen luonnonvarojen hallintaa
- Vahvistaa alueen kehitystä edistämällä alkuperäiskansojen osallistumista yhteistyöhön

Kaikki puheenjohtajuusohjelmat löytyvät osoitteesta www.beac.st sekä kansallisten hallitusten ja alueellisten viranomaisten verkkosivuilta.

Barentsin yhteistyö on kehittynyt onnistuneesti monilla aloilla. Suuri osa poliittisista prioriteeteista toteutuu rajat ylittävissä hankkeissa. EU:n ja muiden tahojen rahoitusjärjestelmät ovat ratkaisevan tärkeitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tärkeimpiä rahoitusjärjestelmiä ovat INTRREG, Itämeren alueen ohjelma, Karelia ENPI CBC ja Kolarctic ENBI CBC ohjelmat. Pohjoisella ulottuvuudella on kasvava rooli muun muassa kuljetuksessa ja logistiikassa, herkkää ympäristöä koskevissa kysymyksissä, terveydenhuolto- ja sosiaalialalla sekä kulttuurin alalla. Tarve pohjoisten neuvostojen yhteistyölle ja yhteiselle koordinoinnille kasvaa koko ajan. Pohjoisen alueen neuvostoihin kuuluvat Barentsin euroarktinen neuvosto (BEAC), Arktinen neuvosto, Itämeren neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto. Hanketasolla yhteistyö BEAC:n ja Pohjoismaisen ministerineuvoston välillä on kehittynyt melko hyvin. BEAC:lla ja Arktisella neuvostolla on puolestaan yhteisiä ympäristöön liittyviä asioita, kuten ilmastonmuutokseen liittyvät kysymykset ja kriittisten ympäristöongelmien vähentäminen Barentsin ympäristön ”hot spots” -listalta.

Viime aikoina Barentsin alue on noussut merkittävän kansainvälisen huomion kohteeksi. Yhtenä syynä on koko Arktisen alueen kiinnostavuuden lisääntyminen, mutta osaltaan voidaan kiittää myös Ruotsin ja Tromssan alueen puheenjohtajuuskausia. Maaliskuussa 2011 Ruotsin ulkoministeriö järjesti seminaarin Barentsin alueen luonnonvaroista. Tavoitteena oli paitsi keskustella mineraalien ja metallien kestävästä louhinnasta sekä metsien kehityksestä, ennen kaikkea lisätä tietoisuutta Barentsin luonnonvarojen tärkeydestä EU:lle ja maailman taloudelle sekä saada EU:n toimijat ymmärtämään tarpeen investoida ja parantaa alueen olosuhteita, erityisesti liikennettä ja logistiikkaa. Huhtikuussa 2011 alueneuvosto järjesti Tromssan johdolla seminaarin *Kokemuksia yhteistyöstä Euroopan Arktisella alueella*, joka keskittyi Pohjoisiin meriväyliin, alkuperäiskansoihin ja kalastukseen. Molemmat tapahtumat järjestettiin Europarlamentissa keräten paljon kuulijoita. Ne vahvistivat Barentsin alueen roolia paikkana, jossa on jatkojalostusteollisuutta, tietotaitoa ja teknologiaa sekä raaka-aineita, joista saadut tuotot hyödyntävät koko aluetta.

Alueneuvostolla on läheinen yhteistyö europarlamentissa sijaitsevaan EU:n Arktiseen foorumiin. Foorumi perustettiin vuoden 2010 alussa ja sillä on keskeinen rooli EU:n arktisen strategian kehittämisessä. Tarkoituksena on, että Foorumista tulee Pohjoisen asioiden aivoriihi Brysselissä.

Parlamentaarikkotasolla Barentsin yhteistyö on kehittynyt jatkuvasti. Tapaamisissaan maiden parlamentaarikot keskustelevat niin ajankohtaisista aiheista kuin käytännön yhteistyön näkökulmista, joiden käsittelyä jatketaan kansallisissa ja alueellisissa toimeenpanoelimissä. Ensimmäinen Barentsin parlamentaarikkojen tapaaminen (*The Barents Forum*) pidettiin Norjan Kirkkoniemessä vuonna 1997. Jokainen BEAC:n puheenjohtaja isännöi vuorollaan Barentsin parlamentaarikkojen tapaamista. Viides Barentsin parlamentaarikkojen tapaaminen oli Luleåssa toukokuussa 2011. Siinä painotettiin ympäristön kannalta kestävää taloudellista kasvua ja energiataloudellisten kysymysten kehitystä sekä kiinnitettiin erityistä huomiota ilmastonmuutokseen, ympäristön tilaan ja niiden vaikutukseen alkuperäiskansojen perinteisiin elämäntapoihin.

Kansainvälinen Barents-sihteeristö (*International Barents Secreteriat*, IBS) aloitti toimintansa Norjan Kirkkoniemessä tammikuussa 2008. Sen päätavoitteena on tuoda Barentsin yhteistyöhön dynaamisuutta ja jatkuvuutta. Se palvelee yhteistyötä sekä hallitusten kesken että alueellisella tasolla ja toimii Barentsin yhteistyön institutionaalisena muistina. Kansainvälinen Barents sihteeristö kokoaa arkistoja, ylläpitää verkkosivstoa www.beac.st ja julkaisee uutiskirje BarentSagaa. Sillä on kolme vakituista työntekijää, joiden lisäksi Norja on palkannut alkuperäiskansojen neuvonantajan ja Ruotsi hankerahoituksen neuvonantajan. Alkuperäiskansojen neuvonantaja vetää alkuperäiskansojen yrittäjyyshanketta (*the Indigenous Entrepreneurship Project*, *Indigee*). Norjan ja Suomen kansallisilla Barents sihteeristöillä on keskeinen rooli hankkeiden käynnistämisessä ja päätöksenteossa.

Barentsin euroarktinen alue on arviolta 1,8 miljoonaa neliökilometriä, mikä vastaa yhteenlaskettua Ranskan, Espanjan, Saksan, Italian ja Alankomaiden pinta-alaa. Asukkaita alueella on noin kuusi miljoonaa. Barentsin alue on hyvin rikas luonnonvaroiltaan. Sieltä löytyy esimerkiksi kalaa, metsiä, mineraaleja, öljyä ja kaasua. Alueella on myös tärkeää jatkojalostus- ja koneteollisuutta sekä laadukkaita yliopistoja, tutkimuslaitoksia ja tiedekeskuksia. Barentsin alueelle on tunnusomaista muun muassa herkkä ympäristö ja pitkät välimatkat, mitkä asettavat omat haasteensa niin ihmisille, kaupankäynnille kuin viranomaisillekin. Alueella asuu kolme alkuperäiskansaa: nenetsit Nenetsian autonomisessa piirikunnassa, saamelaiset Pohjois-Suomessa, Pohjois-Ruotsissa, Pohjois-Norjassa ja Kuolan niemimaalla sekä vepsäläiset Karjalan tasavallassa, Vologdan ja Leningradin alueilla.
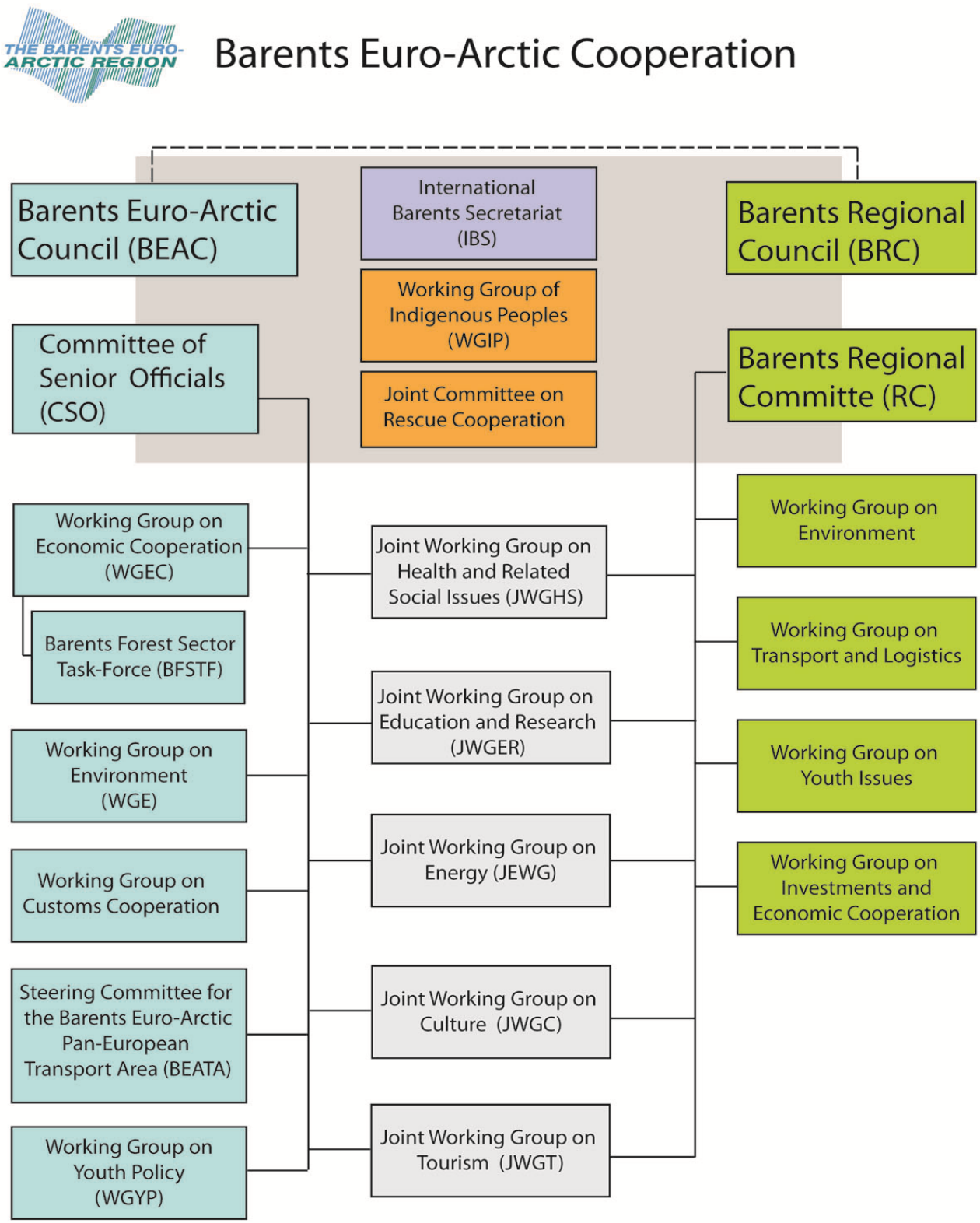
Barentsin yhteistyön rakenne